

<https://doi.org/10.3176/hum.soc.sci.1956.3.01>

EESTIMAA REVOLUTSIOONILISE SÕJAKOMITEE TEGEVUSEST SUURE SOTSIALISTLIKU OKTOOBRIREVOLUTSIOONI PERIOODIL

J. SAAT,

Eesti NSV Teaduste Akadeemia akadeemik

Bolševike partei juhtimisel kukutas Venemaa töölisklass liidus kehvtalurahvaga 1917. aasta oktoobris kapitalistliku korra ja kehtestas proletariaadi diktatuuri, nõukogude võimu. Ka Eesti parteiorganisatsioon kui suure bolševike partei üks väesalk koondas enda ümber eesti töörahva hulga ja juhtis nad koos kõgu Venemaa tööliste ja talurahvaga võidukalt sotsialistlikule revolutsioonile.

Oktoobri relvastatud ülestõusu organiseerimisel ja läbiviimisel ning nõukogude võimu kindlustamisel etendasid tähtsat osa revolutsioonilised sõjakomiteed, mis organiseeriti bolševike poolt tööliste ja soldatite saadikute nõukogude juures.

Revolutsiooniliste sõjakomiteede kui ülestõusu juhtivate staapide loomise ülesanne tõusis päevakorrale varsti pärast bolševike partei VI kongressi, kes suunas partei ja rahva relvastatud ülestõusule olukorras, kus kontrrevolutsioonilise kodanluse pealetung juuli algul oli revolutsiooni edasise rahuliku arenemise võimatuks teinud. Kongressi manifest kutsus üles valmistuma otsustavateks lahinguteks: „Koguge kindlalt, mehiselt ja rahulikult jõude, laskmata end provotseerida, rivistuge võitluskolonniideks!”¹ Revolutsiooni staabi organiseerimise ülesandest räägib V. I. Lenin oma kirjas VSĐT(b)P Keskkomiteele 13/14. septembril² 1917 („Marksism ja ülestõus”). V. I. Lenin märgib, et revolutsiooni võidu kindlustamiseks peame „hetkegi kaotamata organiseerima ülestõususaljade staabi, jaotama jõud, suunama ustavad polgud kõige tähtsamatesse punktidesse.”³

Niisuguseks ülestõususaljade juhtivaks staabiks kujunes Petrogradi Nõukogu juures 9. oktoobril moodustatud Revolutsiooniline Sõjakomitee. Viimase ülesandeks oli asuda relvastatud ülestõusu otsesele ettevalmistamisele. Petrogradi eeskujul asutati sellised ülestõusustaabid ka kohtadel, sealhulgas ka Eestis.

Revolutsiooniliste sõjakomiteede juhtivateks tuumikuteks olid VSĐT(b)P kohalike komiteede juures moodustatud revolutsioonilised komiteed. Ka Eestis loodi revolutsioonilised komiteed VSĐT(b)P Tallinna, Tartu, Narva ja teiste kohalike komiteede juures, kellede juhtimisel toimus revolutsiooniliste sõjakomiteede töö.

¹ КПСС в резолюциях, часть I, издание седьмое, 1954 г., лк. 394.

² Kuupäevad siin ja edaspidi on antud vana kalendri järgi.

³ V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., lk. 8.

Eestimaa Revolutsiooniline Sõjakomitee moodustati 22. oktoobril Eesti-
maa Nõukogude Täitevkomitee ja Tallinna Nõukogu ühisel istungil.⁴

Eestimaa Revolutsioonilise Sõjakomitee⁵ esimene istung⁶ toimus
23. oktoobril 1917. Sellel koosolekul määrati komissarid Tallinna raudtee-
jaamadesse⁷ ja kinnitati neile antavad instruksioonid. Need instruksioonid
otsustati trükkida ja laiali saata kõigile Eestimaa nõukogudele. Samuti leiti,
et on vaja koguda teateid raudteel töötavate bolševike ja sotsialistide-revo-
lutsionääride⁸ partei liikmete kohta, et luua nendega kontakt.

RSK järgmisel, 24. oktoobril toimunud istungil vastuvõetud otsuse põhjal
saadeti Eestimaa Nõukogu liikmed veel samal päeval kohalikesse nõukogu-
desse abistama viimaseid kontrolli sisseseadmisel raudteedel, postil, tele-
graafil ja telefonikeskjaamades.

Samal istungil teatas Balti mere sõjalaevastiku madruste kohalik komi-
tee, et tema käsutuses on kaader, keda võiks määrata väeosadesse komissa-
rideks. Otsustati paluda nimetatud komiteed, et ta saadaks RSK-le nime-
kirja komissarideks sobivate meremeeste kohta. Laevastiku rannaüksuste ja
merekindluse komiteesid kutsuti üles looma alatine side Revolutsioonilise
Sõjakomiteega ning saatma selleks kohale oma esindajad.

Seati sisse kontroll Tallinna telefoni-kaugjaamas Tallinn—Narva—Petro-
gradi liinil ning Tallinna pea- ja sadama postkontoris, samuti kaubaveo üle
raudteel. V. Kingissepa le tehti ülesandeks tutvuda sellega, kuidas on
Kubermangu Toitlusvalitsuses korraldatud toidukaupade väljaveo arvestus
ja kontroll.

Samal päeval arutati ka Revolutsioonilise Tribunali loomise küsimust ja
tehti komitee ühele liikmele ülesandeks selle küsimuse ettevalmistamine.

Pihkvast saabunud parempoolsete sotsialistide-revolutsionääride (Kut-
šin jt.) poolt organiseeritud Ühendatud Sõjaväelaste Komitee ei olnud nõus
Eestimaa Revolutsioonilise Sõjakomitee moodustamisega ja tegi väeosades
kontrrevolutsioonilist agitatsiooni tema vastu. Seisukoha võtmiseks parem-
poolsete sotsialistide-revolutsionääride „sõjaväelaste komitee” suhtes otsus-
tas RSK järgmisel päeval, s. o. 25. oktoobril, kokku kutsuda Eestimaa Nõu-
kogude Täitevkomitee, Tallinna Nõukogu Täitevkomitee ja Ühendatud Sõja-
väelaste Komitee ühise istungi. Kuid see istung ei toimunud, sest sotsialist-
liku revolutsiooni algus Petrogradis, mis sai teatavaks ka Tallinnas, lüli-
tas kõik sellised istungid päevakorrast välja. 25. oktoobril ei toimunud ka
RSK istungit.

Hoolimata oma napolisõnalisusest, näitavad Eestimaa Revolutsioonilise
Sõjakomitee protokollid 23. ja 24. oktoobrist 1917, et RSK võttis revolüt-
siooni võidu kindlustamiseks aegsasti tarvitusele otsustavad abinõud.

25. oktoobril (7. novembril) vallutasid revolutsioonilised töölised-puna-
kaartlased, soldatid ja madrused Petrogradis valitsusasutused, vaksal-
id, telegraafi ja õöl vastu 26. oktoobrit Talvepalee, kus nad areteerisid Aju-
tise Valitsuse. Sotsialistliku revolutsiooni pealetungioperatsioone juhtis Pet-
rogradi RSK, kes võitluste käigus, kui võit oli juba kindlustatud, pöördus
rahva poole üleskutsega, milles teatatakse, et riigivõim on läinud Petrogradi

⁴ Красная летопись, № 5—6 (56—57), Ленинград, 1933 г., lk. 131.

⁵ Edaspidi RSK.

⁶ Eestimaa RSK protokollid — ORKA, f. 1688, sü. 1. Koopiad vt. ЕКР КК Partei Ajaloo Instituudi käsikirjaline fond nr. 9713.

⁷ Protokollist nähtub, et komissarid määrati raudteele, postile ja telegraafile (vt. Eestimaa RSK protokollide koopiad — ЕКР КК Partei Ajaloo Instituudi käsikirjaline fond nr. 9713, prot. nr. 1), kuid osavõtjate mälestuste järgi otsustades määrati komissarid ka väeosadesse ja sõjalaevadele. H. Pöögelmann märgib, et isegi juba 19. oktoobril määras Tallinna Nõukogu oma komissari kindluse komandandi juurde [vt. Красная летопись, № 5—6 (56—57), Ленинград, 1933 г., lk. 131].

⁸ Pahempoolsed sotsialistid-revolutsionäärid olid sel ajal kodanlusega kokkuleppe-
poliitika vastu ja läksid relvastatud ülestõusuga kaasa.

Tööliste ja Soldatite Saadikute Nõukogu organi — Revolutsioonilise Sõjakomitee kätte.

Tallinnas toimus Eestimaa RSK järgmine istung 26. oktoobril, kohe pärast seda, kui olid saabunud teated sotsialistliku revolutsiooni võidust pealinnas. Kell 2 päeval võeti pidulikult vastu üleskutsse avaldamiseks „Kõigile soldatitele, madrustele ja töölistele, kõigile Eestimaa elanikkudele.”

Üleskutses teatatakse, et Peterburi väeosad ja proletariaat on kukutanud kodanliku Ajutise Valitsuse. Võim on nõukogude käes. II ülevenemaaline nõukogude kongress, öeldakse üleskutses, on otsustanud tühistada rindel Ajutise Valitsuse peaministri A. Kerenski poolt kehtestatud surmanuhtluse, vabastada kõik poliitiliste süüdistuste põhjal areteeritud soldatid ja ohvitserid. Ja edasi kuulutatakse, et nõukogude võimu nurgakiviks on: rahupoliitika; mõisnike maade konfiskeerimine ja nende üleandmine rahvale; revolutsioonilised abinõud toidluse ja riigi majandusliku elu korraldamise alal. Üleskutses öeldakse:

„Seltsimehed! Kõige suurem revolutsioon on möödas. Meie kõik peame esinema kõikumatu müürina, revolutsioonilise nõukogude võimu kaitsena ja toena. Olge valvel, seltsimehed soldatid, madrused, töölised! Suurt vasturevolutsioonilist katset on vaja juurteni hävitada.

Revolutsioonilisel Sõjakomiteel Eestimaa Nõukogude Täitevkomitee juures on täieline võim Eestimaal. Kohtadel kuulub võim tööliste, soldatite, maatameeste ja väikemaajadajate nõukogudele kui täieõiguslikele organitele.

Olemasolevad sõjaväelised võimud jäävad oma kohtadele, kui nad otsekohe ja ausalt ühinevad praeguse revolutsioonilise pöördega. Ülema väejuhatuse koosseisu juurde nimetatakse nõukogude komissarid, kelle allkirjata ükski käsk, ükski määrus ei ole maksev.

Tallinnas on kindluse komandant, maavägede ülem, merepiirkonna sõjaliini ülem, sõjasadama komandant, kindluse intendant avaldanud täielikku nõusolekut käesoleva pöördega; nad on valmis teenima uut revolutsioonilist võimu ja jäävad oma kohtadele. Nende juurde on komissarideks nimetatud: sm. *Devišin* — maavägede ülema juurde, sm. *Tokarev* — kindluse komandandi juurde, sm. *Frunto v* — merepiirkonna sõjaliini ülema juurde; sm. *Krikunov* — suurtükiväe ülema juurde; sm. *Makarov* — sõjasadama komandandi juurde, sm. *Nikolajev* — kindluse intendantide juurde. Ilma nende komissaride allkirjadeta ei ole maksev ülemal nimetatud ülemate ükski käsk, ükski määrus ja neid ei ole vaja täita.

Revolutsioonilise Sõjakomitee juurde on asutatud Revolutsiooniline Tribunal. Ainult sel tribunatil on volitus kohut mõista isikute üle, keda süüdistatakse vasturevolutsionilisuses.

Ei mingisuguseid omakohtuid. Ei mingisuguseid väljaastumisi ilma Revolutsioonilise Sõjakomitee loata. Rahu ja korda. Distsipliinis seisab meie jõud. Revolutsioonilise Sõjakomitee käsud tuleb täita vastuvaidlematult.”⁹

Viivitamatult asuti ka Eestis nõukogude võimu kehtestamisele. Otsustati tagandada Ajutise Valitsuse kubermangukomissar ja maakonnakomissarid, kusjuures nende volitused ja administratiivaparaat läksid üle nõukogude täitevkomiteedele. Seati sisse kindel kord ohvitseride ümberpaigutamisel ühest väeosast teise, et kontrrevolutsioon ei saaks seda võimalust kasutada oma jõudude ümbergrupeerimiseks. Ohvitseride ümberpaigutamisel oli nõutav RSK komissari sanktsioon. Surma- ja löögipataljonid, kes olid olnud Ajutise Valitsuse ustavamateks väeosadeks, pidid alluma neile juhtivaile isikuile, kelle rajooni nad kuulusid, ja olema teiste väeosadega kõigiti võrdseis tingimustes. Kõigile 12. armee¹⁰ väeosadele saadeti telegramm, milles öeldi, et Tallinna kindlustatud piirkonda kuuluvatel sõjavägedel on täielik kontakt Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukoguga ja kohalike demokraatlike ja revolutsiooniliste organisatsioonide poolt valitud Eestimaa Revolutsioonilise Sõjakomiteega.

Tallinna linna toitluskomitee otsustati viivitamatult üle anda linnavalitsuse¹¹ juhtimisele. Ühtlasi teatati kõigile nõukogudele, raudteejaamade üle-

⁹ „Tööline” nr. 88, 27. oktoobrist 1917.

¹⁰ Eesti territooriumil asus 12. ja 5. armee väeosi.

¹¹ Tallinna linnavalitsus oli pärast 6. augusti linnavalitsuste valimisi läinud bolševike kätte.

matele ja maakondade toitusvalitsustele, et toiduainete väljavedu Eesti piiridest on kuni RSK erikorralduseni keelatud.

Tehti ettepanek sulgeda kodanlikud ajalehed, kes tegid nõukogude võimu vastu kontrrevolutsioonilist propagandat ja levitasid valeteadet. See ettepanek põhimõttelisi vastuväiteid esile ei kutsunud. V. Kingissepale tehti ülesandeks küsimus ette valmistada.

RSK 26. oktoobri otsuste elluviimisel oli üheks tähtsamaks sammuks asjaajamise ülevõtmine Ajutise Valitsuse kubermangukomissarilt J. Poskalt, mida teostas RSK volinik V. Kingissepp ja mis toimus veel samal päeval.

Esimestel päevadel pärast Oktoobrirevolutsiooni võitu oli Eestimaa RSK üheks kõige tähtsamaks ülesandeks olla valvel, et kontrrevolutsiooni juhid Kerenski ja kindral Krasnov ei saaks läbi Eesti saata sõjavägesid revolutsioonilise Petrogradi alla. Selle takistamiseks saatis RSK oma volinikud agitatorite rühmadega tähtsamatesse raudteejaamadesse ja võttis tarvitusele mitmesuguseid sõjaväelisi ettevaatuse abinõusid.

Eriti rohkesti oli tegemist 5. armee koosseisu kuuluvate kasakaväeosadega, kes olid tugevasti mõjutatud kontrrevolutsioonilisest agitatsioonist. Nende neutraliseerimiseks ja nõukogude võimu poole võitmiseks tuli RSK volinikel teha suurt tööd. Näiteks saabus RSK-sse teade V. Kingissepa areteerimisest Rakveres 49. kasakakorpuse väeosade poolt, kes olid hõivanud Rakvere jaama ja tahtsid edasi liikuda Petrogradi poole. V. Kingissepa vabastamiseks otsustati saata Tapale ja Rakveresse komissar 25 madrusega. Viimasel koos madrustega läks korda neutraliseerida väeosad ja vabastada V. Kingissepp. Selle tulemusena vabastati ka Rakvere jaam ja korpus jäi paigale. Kontrrevolutsioonilise tegevuse pärast tuli areteerida mõned 15. Doni polgu kasakad. Kõnesoleva polgu komitee esitas nõudmise, et areteeritud vabastataks tema vastutusel. RSK 30. oktoobri istungil otsustati teatada polgu komiteele, et areteeritud kasakaid on võimalik vabastada ja polgu komitee vastutusele anda tingimusel, kui polk alistub Revolutsioonilise Sõjakomitee otsusele, mis keelab vägede väljaviimise Tallinna kindlustatud piirkonnast. Polgu komitee andis sellise lubaduse ja areteeritud kasakad vabastati.

Eestimaa RSK sidus oma tegevuse tihedasti Petrogradi RSK-ga ja Petrogradis asuva Parteikeskusega, kust ta sai juhendeid oma tegevuseks. Peale selle oli Eestimaa RSK-l alatine kontakt teiste kohalike revolutsiooniliste sõjakomiteedega, nagu 5. ja 12. armee, Pihkva, Ostaškovi, Volmari jt. RSK-dega, kelledega vahetati vastastikku informatsiooni.

6. novembril 1917 toimus Pihkvas Põhja-Lääne ringkonna ja Põhjarinde sõjavägede RSK-de konverents, millest võtsid osa ka Eestimaa ja Lätimaa põhjaosa¹² RSK-d. Konverentsil võeti vastu otsus, mis kohustas revolutsioonilisi sõjakomiteesid läbi viima nõukogude ümbervalimised, seadma sisse kontrolli side ja transpordi alal, varustusorganites, sõjaväestaapides ja sõjaväeüksuste liikumise üle. Seal arutati ka küsimust, kuidas RSK-de tegevust paremini kooskõlastada.

Tööraha vabastamine kapitalistlikust ekspluateerimisest on võimatu vana, kodanlikku riigivõimu-aparaati hävitamata. Ka Eestis tuli algusest peale asuda tsaari ja kodanluse poolt loodud riigimasina purustamisele. Valitsusaparaati ei tohtinud usaldada vanadele bürokraatidele. Juhtivad kohad asutustes ja sõjaväes tuli võtta revolutsioonilise rahva esindajate kätte ja kõrvaldada sealt kõik need elemendid, kes neid kohti oleks võinud kasutada kontrrevolutsiooni huvides.

Tähtsamaks sammuks oli kodanluse miilitsa likvideerimine ja uue, töörahvamiilitsa organiseerimine. Töörahvamiilitsa küsimuses esines RSK-s

¹² Lätimaa lõunaosa ühes Riia linnaga oli okupeeritud saksa imperialistide poolt.

ettekandega V. Kingissepp, märkides, et Tallinnas on kaks relvastatud organisatsiooni: tööliste oma VSDT(b)P Tallinna Komitee juures „Punase Kaardiväe” nime all ja kodanlik „Omakaitse”. Nõukogude valitsus oli välja andnud seaduse töörahvamiilitsa asutamise kohta. Selle seaduse põhjal tehti Tallinna Nõukogule ülesandeks formeerida miilits, olemasolevad relvastatud organisatsioonid „Punane Kaardivägi” ja kodanluse „Omakaitse” otsustati kuulutada laialisaadetuks. Töörahvamiilitsa baasiks sai „Punane Kaardivägi”. Edaspidi täitis töörahvamiilits ka punakaardi ülesandeid ning enamasti nimetatigi teda punakaardiks.

Pärast Oktoobrirevolutsiooni võitu jätkas Eestimaa RSK oma tegevust ka järgnevatel nädalatel, lahendades rea sõjalisi, poliitilisi ja majanduslikke küsimusi. Tema tähtsaimaks ülesandeks oli nõukogude võimu kehtestamine ja kindlustamine kohtadel — maakondades ja valdades, maatööliste ja kehvalturahva abistamine mõisate ülevõtmisel rahva kätte, kodanluse sabotaažiaktide ja mässukatsete lämmatamine.

Selleks, et töörahva saadikute nõukogud oleksid toimuvaga kursis, otsustas Eestimaa RSK iga päev informeerida kõiki Eestimaa nõukogusid jooksvaist sündmustest.

RSK 26.oktoobri otsuse täitmiseks suleti kodanlikud ajalehed „Päevaleht”, „Tallinna Teataja”, „Revelskoje Slovo”, „Revelski Nabljudatel”, „Revelskaja Mõsl”. Nimetatud ajalehtede paberitagavarad ja rahasummad otsustati konfiskeerida, kontorid ja asjaajamine aga allutada Revolutsioonilise Sõjakomitee kontrollile. Konfiskeeritud summade arvel otsustati välja anda RSK teateid ja telegramme ning need sulgemisele kuuluvate ajalehtede tellijatele välja saata.

Suletud ajalehtede asjaajamise juhtimiseks ja paberitagavara selgitamiseks määrati Revolutsioonilise Sõjakomitee komissarid. Neile anti õigus tarvitusele võtta kõik vajalikud abinõud, et kindlustada tööd suletud ajalehtede trükikodade töölistele.

Trükitööliste koosolekul arutati kodanlike ajalehtede sulgemise küsimust. Tallinna trükitööliste koosolek toimus 1. novembril. Sellest võtsid osa ka kodanlike parteide esindajad, kes esinesid demagoogiliste väidetega, nagu tähendaks kontrrevolutsiooni toetavate kodanlike ajalehtede sulgemine rahva vabaduste kitsendamist. Tööliised olid aga enamuses sulgemise poolt, ja ka need, kes olid selle vastu, kõnelesid „kontrolli”, s. o. eeltsensuuri poolt. Pandi toime hääletamine, mis andis järgmise tulemuse: sulgemise poolt anti 103, vastu 56 häält. Koosoleku lõpul võeti vastu alljärgnev resolutsioon, milles tervitatakse Eestimaa RSK otsust kodanlike ajalehtede sulgemise kohta:

„Seda silmas pidades, et kodanlikud ajalehed järele jätmata iga päev revolutsiooniliste tööliste peale oma ajalehtedes laimu ja valetateid laiali laotavad, mis praegusel äreval ajal kahjulikud on ja rahva hulgas segadust võivad sünnitada, toetavad Tallinna trükitööliised uut proletaarse revolutsiooni valitsust tema esimestes revolutsioonilistes sammudes ja on igal ajal valmis revolutsioonilist valitsust toetama ja vasturevolutsiooniliste elementide vastu võitlema.”¹³

1. novembri koosolekul otsustas RSK oma senist seisukohta selles küsimuses osaliselt muuta. Võeti vastu otsus: kodanlike ajalehtede paberitagavarasid ja raha mitte konfiskeerida. Seega oli nende ajalehtede ilmumine materiaalselt võimaldatud. Kodanlikud ajalehed hakkasidki varsti jälle ilmuma, kuid pisut muudetud nimetuste all, näiteks hakkas „Päevalehe” asemel ilmuma „Uus Päevaleht” jne. Kodanlike ajalehtede ilmumise lubamine oli nähtavasti tingitud sellest, et novembri keskpaiku algasid Eestis Vene Asutava Kogu valimised, ja RSK otsustas selleks ajaks kindlustada laialdase sõna- ja trükivabaduse.

Kodanlike ajalehtede üheks suuremaks sissetulekuallikaks olid kuulutused. RSK otsustas kodanluselt selle tuluaallika ära võtta ja seadis sisse kuu-

¹³ „Tööline” nr. 92, 2. novembrist 1917.

lutuste monopoli. Edaspidi võidi kuulutusi avaldada ainult Eestimaa Nõukogude Täitevkomitee häälekandjas „Eesti Teataja”. Monopoli sisseseadmine pandi eestikeelsete kuulutuste osas Eestimaa Nõukogude Täitevkomiteele, venekeelsete osas — Tallinna Nõukogu Täitevkomiteele.

Selleks, et väeosad oleksid Nõukogude valitsuse poliitikast ja jooksvatest sündmustest õigesti informeeritud, tehti ajalehtede „Svobodnoje Slovo Soldata i Matrossa”, „Zvezda”, „Tööline” ja „Izvestija Sovjeta” toimetustele ettepanek anda lehte välja kahekordses tiraažis ning osa sellest tasuta laiali saata kõigisse sõjaväeosadesse. Arvestades aga, et nimetatud ajalehtedel puudusid selleks summad, otsustati neid vajaduse korral nõuda maavägede juhatajalt.

17. novembril kuulati ära Eestimaa RSK esimehe I. R a b t š i n s k i ettekanne tsensuuri küsimuses. Häälteenamusega otsustati sisse seada eel-
tsensuur. Kuid tegelikult jäid ametisse endised sõjatsensurid, kes väga halvasti teostasid kontrolli kodanlike ajalehtede üle, mille tõttu RSK-l tuli „Novaja Revelskaja Mõsli”, „Tallinna Teataja” ja „Naše Slovo” toimetajaid karistada rahatrahviga provokatsiooniliste valeteadete ja kontrrevolutsiooniliste artiklite avaldamise eest. Detsembrikuus asuti sõjatsensuuri likvideerimisele, kuid uut korda tsensuuri alal ei jõutud kehtestada.

Kohtute alal otsustas RSK katkestada mittevalitud rahukohtute tegevuse Eestimaa piirides ja organiseerida ajutised kohtud. J. Anveltile tehti ülesandeks välja töötada kohtupidamise määrustik.

13. novembril arutati Eestimaa RSK-s vastuluure reorganiseerimise küsimust. Balti Laevastiku Keskkomitee (Tsentrobalti) esindaja tegi ettepaneku lõpetada Tallinnas olemasoleva vastuluure tegevus ja organiseerida selle asemele rahvavabaduse kaitse seksioon. Otsustati määrata komisjon, kes pidi esitama üksikasjalise ettepaneku vastuluure reorganiseerimise küsimuses.

Vastuluure ümberkorraldamine ja selle võtmine täielikult nõukogude võimu kätte oli tungivalt vajalik sellepärast, et armee ja samuti üksikute väeosade juhtkonnas oli nõukogude võimu vaenlasi, kes septsesid kontrrevolutsioonilisi plaane. Näiteks teatas Paldiski RSK Eestimaa RSK-le, et Tallinna merekindluse komandant saadab laiali sotsialistide-revolutsionääride liidri A v k s e n t j e v i valitsusvastaseid telegramme. Eestimaa RSK võttis kohe tarvitusele abinõud nende kontrrevolutsioonilise tegevuse likvideerimiseks.

Eesti kodanlus pani veel mõnda aega pärast nõukogude võimu kehtestamist lootusi kontrrevolutsiooni võidule Venemaal. Kui ta selles lootuses järjest rohkem pettus, hakkas ta ootama välismaiste interventide sissetungi. Selleks, et omalt poolt aktiivsemalt kaasa aidata interventioonile ja organiseerida sisemist kontrrevolutsiooni, püüdis eesti kodanlus säilitada oma natsionalistlikke parteisid ning Ajutise Valitsuse aegseid võimuorganeid. 15. novembril kavatses ta kokku kutsuda kubermangu maanõukogu („maapäeva”),¹⁴ kelle tegevus oli lõpetatud seoses võimu üleminekuga Eestimaa Nõukogude Täitevkomiteele. Kodanluse liidrid deklareerisid, et nende „maapäev” kujutab endast tõelist võimu Eestis ja keeldusid tunnustamast nõukogude võimu.

Hoolimata sellest, et ta oli nõukogude võimu poolt kuulutatud laialisadetuks, tuli kubermangu maanõukogu 15. novembril Tallinnas Toompea lossis kokku ning teatas, et tema on ainus ja kõrgeim võim Eestis. Kuid ta ei saanud kaua koos olla. Samal päeval toimus Tallinnas suur töörahva demonstratsioon, kes kihutas kodanluse liidrite koosviibimise laiali.

Samal päeval arutati Eestimaa RSK istungil endise kubermangu maanõukogu omavolilise kokkutuleku küsimust. RSK-sse oli tulnud ka maapäeva

¹⁴ „Maapäev” oli olnud nõuandvaks organiks endise kubermangukomissari juures.

„sotsialistlike” fraktsioonide (menševike ja sotsialistide-revolutsionääride) esindajaid ja Tallinna Eesti Sõjaväelaste Nõukogu delegaate. Viimased esinesid ettepanekuga, et maapäev jäetagu alles, kuid täiendatagu RSK, nõukogude ja teiste demokraatlike ja revolutsiooniliste organisatsioonide esindajatega. Neile seletati RSK liikmete poolt, et nüüd, kus võidukas revolutsioon on andnud võimu töörahva kätte, nõukogude kätte, pole vajadust loovutada seda vabatahtlikult kodanlusele.

RSK aseesimees V. Kingissepp võttis sõna olukorra selgitamiseks. Ta ütles, et täna võeti vabrikuis, tehaseis ja eesti polkudes vastu resolutsioonid, mis toetavad Eestimaa Töölise, Soldatite ja Talupoegade Saadikute Nõukogude Täitevkomiteed, ja märkis, et kubermangu maanõukogu poolt vastu võetud resolutsioonis ei tunnustata nõukogude võimu ning otsuse tema laialisaatmise kohta jätab ta täiesti tähele panemata. Kuid mingisuguseid kaebusi kubermangu maanõukogu laialisaatmise vastu ei ole selle asutuse enda poolt Eestimaa Nõukogude Täitevkomiteele ega Revolutsioonilisele Sõjakomiteele esitatud.

Pärast läbirääkimisi võeti resolutsiooni koostamiseks vastu järgmised teesid: eitav suhtumine eraviisilisse vägivalda tarvitamise juhtudesse,¹⁵ eitav suhtumine ettepanekusse anda kogu võim kubermangu maanõukogule; tagasi lükata ettepanek saata mõned Revolutsioonilise Sõjakomitee ja revolutsiooniliste organisatsioonide esindajad kubermangu maanõukogusse; kubermangu maanõukogu kuulutatakse laialisaadetuks; kogu võim nõukogudele; Revolutsioonilise Sõjakomitee seisukoht rahvaste enesemääramise küsimuses.

Peale selle võeti vastu otsus, et kubermangu maanõukogu asjaajamine läheb üle Eestimaa Nõukogude Täitevkomiteele; endise kubermangu maanõukogu istungitesaali sissekäigu juurde panna valve, et takistada selle asutuse endistel liikmetel istungite jätkamist.

Nõukogude võimu algul püüdis kodanlus organiseerida endiste vana korra ametnike, tšinovnikute sabotaažiakte. Nagu märkis oma kõnes ülevenemaalisel erakorralisel raudteede ja raudteetöökodade tööliste kongressil V. I. L e n i n, andis vene miljonär Rjabušinski niisuguste aktide organiseerimiseks 5 miljonit rubla. Sellele lisasid omalt poolt miljoneid inglise ja prantsuse imperialistid. Saboteerivate tšinovnikute eesmärgiks oli teha lõpp töörahva võimule ja taastada vana ekspluaterijate paradiis. Paljud neist tegid seda väheteadlikkusest, olles kodanlike ja väikekodanlike parteide nõukogudevastase propaganda mõju all.

Ka Eestis organiseeris kodanlus riigi ja omavalitsuste ametnike sabotaaži. Endise kubermanguvalitsuse ja Tallinna linnavalitsuse teenistujate streik ei kestnud kuigi kaua, sest kõrgemad ametnikud ei suutnud kaasa tõmmata teenistujate enamust ning jäid üksi. Kuid pikemat aega kestis streik Tallinna posti ja telegraafi kontoris. Selle streigiga lootis kodanlus katkestada Tallinna ja kogu Eesti ühenduse revolutsiooni keskuse Petrogradiga. Kõrgemad posti- ja telegraafiametnikud püüdsid sabotaaži organiseerida ka teistes keskustes, kuid peale Tallinna ei läinud see mujal korda.

Tallinna posti- ja telegraafiametnike sabotaaži organiseerijaks ja hingedeks oli ametnik Senkovski, parempoolne sotsialist-revolutsionäär. Sabotaaži alustati 28.—29. oktoobril RSK komissaride vastu, kellede ülesandeks oli kontrollida ja kinni pidada Kerenski ja Krasnovi telegramme, mis need

¹⁵ Mõeldud on vahejuhtumit Tallinna töörahva demonstratsioonil 15. novembril Toompea lossi ees. Demonstrandid ajasid laiali kodanluse „maapäeva”, kusjuures mõned kodanluse liidrid (Vilms, Tõnisson, Teemant), kes käitusid väljakutsuvalt ja deklareerisid, et nad nõukogude võimu ei tunnusta, said ärritatud rahvahulga käest peksa. Selle vahejuhtumi kohta vt. V. Kingissepa kirjutist, mis ilmus ajalehes „Tööline” nr. 105, 16. novembrist 1917.

saatsid oma pooldajaile kontrrevolutsiooni organiseerimise eesmärgil. Kõrgemad ametnikud Senkovskiga eesotsas sondeerisid pinda teenistujate hulgas streigi alustamiseks, põhjendades sellega, et posti- ja telegraafiteenistujad ei tohi olla ühe partei tööriistaks, vaid vabaduse huvides peavad nad erapooletult teenima kõiki parteisid. Väiksemapalgelised teenistujad olid streigi vastu, väites, et tsaarivalitsuse ajal ei kõhelnud kõrgemapalgelised ametnikud silmapilkugi töötamast musta reaktsiooni huvides. Ka kodanliku Ajutise Valitsuse ajal olid nad kuulekalt kinni pidanud revolutsiooniliste organisatsioonide posti ja telegramme.

29. oktoobril moodustati ametnike poolt illegaalne streigikomitee eesotsas sotsialistide-revolutsionääride Senkovski ja Feodoroviga. 30. oktoobril korraldas streigikomitee Tallinna posti- ja telegraafiteenistujate üldkoosoleku, kus tal läks korda hääleteenamusega läbi viia järgmist resolutsiooni: „Poliitilise võitluse mitte segades ja täielikult erapooletuks jäädes, revolutsioonilisele sõjakomiteele ette panna oma komissarid ära kutsuda, kes teiste organisatsioonide poolt tulevad telegrammid ära konfiskeerivad, telegrammide vahetamiseks nii ühele kui teisele poolele vaba võimalust anda ja sellega kõigile demokraatlikele parteidele ühesugust vaba agiteerimise võimalust jätta.” Pärast seda otsust alustati poolsalajase sabotaaži asemel juba avalikku streiki.¹⁶

Posti ja telegraafi väiksemapalgaliste teenistujate meeleolu kajastus nende protestis, mille nad järgmisel päeval avaldasid töörahva ajakirjanduses:

„Meie alamteenijad Tallinna postkontoris, avaldame kõige valjemat protesti 30. oktoobril ärapeetud otsuse vastu, kus „hoovinõunikud” toonitasid, et üks klass pidada teist rõhuma ja teise klassi ajalehti kinni pidama. Tahaksime teada, kus need „hoovinõunikud” siis olid, kui tööliste ajalehti kinni pandi ja nende organisatsioone laiali aeti? Vist ei puutunud see nende huvides! Ja lõpuks soovime küsida neilt isandatelt, kas on keegi enam rõhumispoliitikat ajanud, kui need „hoovinõunikud”, kes nüüd „ühedõiguslust” jutlustavad?

Sooviksime sealt järele küsida, kus „hoovinõunikud” alamteenijatega ühes töötasid. Millest pidas tärnimees enam lugu, kas kaasteenijast või oma kohast? Ja tärnikandjate tagurlus on ju igapäev teada. Avaldame kaastundmust Tallinna postkontori komissarile ja täielikku ühtmeelt revolutsioonilisele komiteele. Lõpuks teatame, et meie tärnimeeste streigi tagajärgede eest ei vastuta.”¹⁷

Tallinna posti- ja telegraafiametnike sabotaaži toetas kõigest hingest ka eesti kodanlus, kuigi see sabotaaž ei olnud otseselt natsionalistliku iseloomuga, vaid oli vene ja eesti kodanluse ühine kontrrevolutsiooniline üritus.

1. novembril toimus Tallinna posti- ja telegraafiteenistujate uus koosolek, kuhu veesegajaks oli kutsutud üks eesti kodanluse liidreid, tööerakondlane J. Vilms. Ka viimane keerutas sedasama tuntud lugu, millega streigi initsiaatorid olid esinenud 30. oktoobri koosolekul: teenistujail ei tule end segada poliitilisse võitluse, vaid nad peavad olema erapooletud kõigi parteide korrespondentsi suhtes. Koosolekul esines ka Eestimaa Nõukogude Täitevkomitee esimees bolševik J. Anvelt, kes oma sõnavõttus näitas, et tööseisak postil ja telegraafil takistaks õige informatsiooni levimist, looks pinda igasuguste ärevatele kuulujuttudele ning halvaks revolutsiooni käiku. Ta luges ka ette resolutsioone, milliseid Täitevkomiteele ja RSK-le olid suurel arvul saatnud töörahva ja sõjaväelaste organisatsioonid ja millistes nõuti karme abinõusid kontrrevolutsioonile otseselt kaasaitava sabotaaži maha-surumiseks.

Teenistujate hulgas tehtud poliitilise selgitustöö tulemusena vaibus streik posti alal. Sellest võtsid osa veel ainult kõrgemad ametnikud. Kuid telegraafi alal kestis streik edasi.

Eestimaa Revolutsioonilisel Sõjakomiteel tuli Tallinna posti- ja tele-

¹⁶ „Tööline” nr. 98, 8. novembrist 1917.

¹⁷ „Tööline” nr. 91, 31. oktoobrist 1917.

graafiametnike sabotaaži likvideerimise küsimust arutada mitmel istungil. RSK 31. oktoobri koosolekul teatasid posti- ja telegraafiteenistujate streigikomitee esindajad eesotsas Feodoroviga, et kui Revolutsiooniline Sõjakomitee võtab telegraafihoonest ära vahtkonna, siis alustatakse operatiivset tööd viivitamata, ja kui ära kutsutakse ka RSK komissarid, algab töö täielikult. RSK leidis, et olemasolevat otsust komissaride määramise kohta ei saa tühistada ja et posti- ja telegraafiteenistujate streik tuleb lugeda kontrrevolutsiooniliseks. Otsustati ajalehtedes avaldada ülevaade konflikti käigu kohta.

Vahtkond viidigi ära, kuid streik ikkagi ei lõppenud. Streigikomitee teatas nüüd, et pärast vahtkonna äraviimist algas sõjalis-operatiivse iseloomuga töö uuesti, ja kui telegraafilt eemaldatakse ka RSK komissar, lõpetatakse streik täielikult. Selle otsuse poolt oli teenistujate koosolekul antud 276 häält, vastu 75.

RSK tegi postiteenistujatele ettepaneku asuda 3. novembril kell 2 päeval tööle. Keeldumise korral lubati nad kõik viivitamata vallandada, mobiliseerida nende hulgast sõjaväekohustuslased ja rakendada need Tallinna telegraafiroodu ülema kaudu tööle nende endisel teenistuskohal Tallinnas.

RSK istungile kutsutud teenistujate esindajad teatasid, et tööd alustatakse ja seadmed parandatakse¹⁸ sel puhul, kui kõik areteeritud, kaasa arvatud ka Senkovski, viivitamata vabastatakse. Nad väitsid, et seadmeid parandada võivad ainult tehnikud, need aga on areteeritud, mistõttu enne nende vabastamist ei saa tööd alustada. Lõpuks ütlesid nad, et kui areteeritud ei vabastata, siis seatakse aparaadid ikkagi korda, ainult nende parandamine nõuab mõnevõrra rohkem aega. Peale selle nõudsid teenistujad, et telegrammide läbivaatamisest võtaks koos RSK komissariga osa ka nende esindaja. Seda RSK ka lubas, ainult nõudis, et mõne telegrammi suhtes lahkarmiste tekkimise korral teeb lõpliku otsuse RSK.

Tallinna peapostkontori teenistujate üldkoosolek, mis korraldati pärast neid läbirääkimisi, esitas kõigi areteeritute, välja arvatud Senkovski, vabastamise nõudmise, sest RSK teadaandes oli öeldud, et Senkovskit ei peeta vahi all streigikomitee esimehena, vaid tema muude kontrrevolutsiooniliste tegude pärast.

Nüüd võttis Eestimaa RSK vastu järgmise resolutsiooni:

„Arvesse võttes posti-, telegraafi- ja telefoniteenistujate üldkoosoleku resolutsiooni ja delegaaside seletusi otsustas Eestimaa Revolutsiooniline Sõjakomitee: nõuda posti-, telegraafi- ja telefoniteenistujate organisatsioonilt aparaatidel mahavõetud kõigi osade tagasipanemist; kui see on tehtud, vabastada kõik areteeritud peale Senkovski, kes jätta vahi alla mitte kui streigikomitee esimees, vaid kui isik, kes aktiivselt taotleb kontrrevolutsioonilisi eesmärke. Taha Revolutsioonilisele Tribunalile ülesandeks teostada Senkovski asjus juurdlust. Vahtkonnad ära võtta postilt, telegraafilt ja telefonilt pärast seda, kui kõik teenistujad on tööle asunud. Arusaamatuste kordumise puhul posti- ja telegraafiteenistujatega võtta tarvitusele vastavad abinõud komitee endiste otsuste kohaselt. Võimaldada posti- ja telegraafiteenistujate esindajal koos Revolutsioonilise Sõjakomitee komissaridega telegramme läbi vaadata, lahkarmumuse puhul mõne telegrammi suhtes antakse see lõplikuks otsustamiseks Revolutsioonilisele Sõjakomiteele.“¹⁹

6. novembri hommikust alates hakkas telegraaf töötama. Kella 12 paiku selgus, et kohale oli asetatud ainult kaks vedrukasti. RSK volinik teatas, et seni kui kõik vedrukastid ei ole kohale asetatud ja kõik aparaadid korda seatud, ei vabastata areteeritud. Seejärel asetati 20 minuti jooksul kõik kastid kohale. Otsekohe vabastati ka kõik areteeritud peale Senkovski. Siis hakkas osa ametnikest kategooriliselt nõudma ka Senkovski vabastamist. Kui neile aga selgeks oli tehtud, et Senkovskit peetakse kinni sellepärast, et teda süüdistatakse kontrrevolutsioonilises tegevuses, nagu: läbikäimine staabiga jne., asusid teenistujad kõik tööle.

¹⁸ Tähebänd, panevad kohale kõrvaldatud ja peidetud aparaadiosad.

¹⁹ Protokoll nr. 11, 5. nov. — ORKA, f. 1688, sü. 1.

Posti- ja telegraafiteenistujate streik Tallinnas oli küll lõppenud, kuid üksikud kõrgemad ametnikud jätkasid sabotaažiakte. Üks neist aktidest omandas terava kaju seoses eesti kodanluse „maapäeva” laialiajamisega. Selle sabotaaži eesotsas oli eesti kodanluse tähtsama poliitilise organisatsiooni — „demokraatliku bloki” aktiivne tegelane, Tallinna postkontori ülem Rikkand.

Eestimaa Tööliste, Soldatite ja Talupoegade Saadikute Nõukogu Täitevkomitee, võttes endale kubermangu maanõukogu funktsioonid, tegi Tallinna posti ja telegraafi kontori ülemale Rikkandile ülesandeks saata kubermangu maanõukogu nimele adresseeritud kirjavahetus täitevkomiteele. Rikkand keeldus. Täitevkomitee otsustas Rikkandi areteerida ja Revolutsioonilise Tribunali alla anda. Revolutsiooniline Tribunal, olles selle asja läbi vaadanud, mõistis Rikkandi kolmeks kuuks kindlustustöödele.

Postiametnike kontrrevolutsioonilisel advikul õnnestus ka seekord posti ja telegraafiteenistujate laiemat hulka endaga kaasa tõmmata, mille tagajärjel need Eestimaa Revolutsioonilisele Sõjakomiteele esitasid ultimaatumi: kui posti ja telegraafi kontori ülemat ei vabastata, siis alustavad nad 8. detsembril kell 12 päeval streiki. Et posti ja telegraafi kontori ülemat selleks ajaks ei vabastatud, kuulutatigi streik välja.

Seekordne nõukogudevastane streik oli organiseeritud eesti natsionalistliku kodanluse poolt.

8. detsembril arutas RSK nimetatud streigi küsimust. Revolutsioonilise Tribunali esindaja, kes osa võttis RSK istungist, märkis, et posti ja telegraafi kontori ülem on Revolutsioonilise Tribunali poolt süüdi mõistetud mitte ainult keeldumise pärast Eestimaa Nõukogude Täitevkomiteele välja anda kubermangu maanõukogu nimele adresseeritud kirjavahetust, vaid ka Rahvakomissaride Nõukogu mitetunnustamise pärast.

RSK otsustas tekkinud konflikti arutamiseks saata 1. detsembril delegatsiooni Petrogradi Rahvakomissaride Nõukogusse; teatada Posti ja Telegraafiteenistujate Liidu Keskkomiteele konflikti tõelistest põhjustest; teha Tallinna posti ja telegraafi kontori teenistujatele ettepanek asuda 9. detsembril kell 12 päeval oma kohustusi täitma. Keeldumise korral kell 2 päeval teha ettepanek tööle asuda neil posti- ja telegraafiteenistujail, kes selleks oma nõusolekut avaldavad, täiendades nende koosseisu sõjaväeametnikega; teatada Tapa, Rakvere ja Narva RSK komisсарidele, et nad astuksid samumisi postivagunite hilinemise vältimiseks Tallinn—Petrogradi liinil.

7., 8. ja 9. detsembril sõitsid Tallinna postkontori kõrgemad ametnikud, kes olid kodanlik-natsionalistlike parteide liikmed, mööda Eesti posti ja telegraafi kontoreid, otsides streigile toetust. Eriti püüdsid nad streiki organiseerida sõlmpunktides, nagu seda olid Tapa, Narva, Tartu ja Valga. Narvas, Valgas ja Tapal ei leidnud saboteerijate peamehed mingit poolehoidu, kuid Tartus oli kontrrevolutsiooni mõju tugevam ja sealsed posti- ja telegraafiteenistujad löid kõhklema, kuigi ka seal saboteerijad otsekohe streiki alustada ei saanud.

Tartu Posti- ja Telegraafiteenistujate Liit pöördus Tartu Nõukogu Täitevkomitee poole kompromissettepanekuga, milles väideti, et nimetatud streik ei ole praegusel raskel üleminekuajal soovitatav ja seepärast pöörduvad Tartu posti- ja telegraafiteenistujad Tartu Nõukogu Täitevkomitee poole palvega astuda samme Rikkandi vabastamiseks. Tartu Nõukogu Täitevkomitee presiidium otsustas saata oma esindaja ühes Tartu posti ja telegraafi kontori teenistujate esindajaga Tallinna Eestimaa Revolutsioonilisse Sõjakomiteesse. Ühtlasi avaldas Tartu Nõukogu Täitevkomitee presiidium arvamust, et peasüüdlane endisele kubermangu maanõukogule adresseeritud kirjade Eestimaa Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täitevkomiteele mitteväljaandmises ei ole Rikkand, vaid Riia posti- ja telegraafiringkonna ülem Jevangulov, kes tulebki vastutusele võtta.

Ära kuulunud Tartu Nõukogu Täitevkomitee ja sealse posti ja telegraafi kontori teenistujate esindaja ettepanekud, otsustas Eestimaa RSK: „Arvesse võttes, et 1) Revolutsiooniline Sõjakomitee teatas härra Rikkandile eelseisvast kohtust ainult 1½ tundi enne kohtuistungil algust, et 2) kohtupidamisele asuti kohe pärast süüdistuse esitamist härra Rikkandile ja et 3) härra Rikkandile ei antud selle tõttu võimalust ette valmistada kaitseks, tühistab Revolutsiooniline Sõjakomitee tribunali otsuse.”²⁰

Pärast seda RSK otsust lõppes streik Tallinna posti ja telegraafi kontoris.

Suurt tööd nõudis võitlus majandusliku korraldageduse vastu. Tuli luua täielik kontroll tööstuses ja kaubanduses.

„Ainult siis,” kirjutas eesti bolševike häälekandja „Tööline” artiklis „Revolutsioonilise võimu ülesanded”, „kui kapitalistide halvav mõju majanduslikust elust on kõrvaldatud, on loota, et tööstusettevõtteid mitte uisapäisa ei laostata, seisma ei panda ja niisugusesse olukorda ei lasta sattuda, kus tööviljakus märksalt langeb. Selleks aga ei ole veel küllalt, et töölised vabrikutes ja tehastes ülemvõimu enda kätte võtavad, vaid on tingimata tarvilik peale muu nimelt ka kontroll pankade üle, millede röövpoliitika iseäranis viimastel sõja-aastatel otse sõjaröövimist juhtivaks keskkohaks on muutunud.”²¹

Eestimaa RSK asus ka majanduslikke ülesandeid lahendama. Ta võttis vastu rea otsuseid imperialistliku sõja läbi laostatud rahvamajanduse korraldamiseks ja majandusliku tegevuse elustamiseks.

11. novembril arutati töölikontrolli sisseseadmist vastavalt Rahvakomisaride Nõukogu dekreedile. Tallinnas moodustatud Töölikontrolli Teostamise Ajutine Täitevkomitee oli palunud sanktsioneerida oma otsuseid töölikontrolli teostamise alal. Otsustati teatada Ajutisele Täitevkomiteele, et Eestimaa RSK toetab kõigi tema käsutuses olevate vahenditega Ajutise Täitevkomitee algatusi töölikontrolli sisseseadmiseks Eesti vabrikutes ja tehastes.

Arvestades, et Tallinnas oli palju töötuid, otsustati vabrikuis ja tehaseis ära kaotada ületunnitööd sedavõrd, kuivõrd alatisi töölisi on võimalik asendada töötutega.

Eestimaa RSK istungeil arutati terve rida vabrikute ja tehaste töösse puutuvaid küsimusi, et ära hoida häireid, varustada vabrikuid ja tehaseid toorainetega, maksta tööliste õigeaegselt välja palk jne.

Eriti suuri raskusi tuli ületada V. Kingissepal, kellel lasus toitlusala korraldamine. Eesti asus Põhjarinde otseses läheduses. Selle rinde toiduga varustamise oli Ajutine Valitsus aga viinud katastroofi lävele. Katastroofi vältimiseks tuli rekvireerida vilja ja sõjaväele ära anda osa linnade toiduainete tagavaradest. Ainult kõigi tagavarade täpse arvelevõtmise ja spekulantide kõrvaldamisega toitluskomiteedest suutis Eestimaa RSK vältida katastroofi rinde ja linnade toiduainetega varustamises.

Kohe pärast revolutsiooni võitu taastati liiklus kõigil Belgia aktsiaseltsile kuulunud hoburaudtee liinidel Tallinnas. Kõik tööliste ja teenistujate nõudmised, mis olid sanktsioneeritud Ametiühingu Keskbüroo poolt, rahuldati täielikult. Kogu sissetulek hoburaudteest otsustati kuni erikorralduseni anda kontrollkomisjoni käsutusse.

Töölistmaja ehitamise ühing palus sulgeda Suur-Karja tänavas majas nr. 18 asuva kino ja anda ruumid liidu käsutusse. Otsustati kino sulgeda ja ruumid anda Töölistpalae Ehitamise Liidule.

RSK 4. detsembri koosolekul arutati läkitust kõigile Tallinna kindlustatud piirkonna vabrikute, tehaste ja asutuste tööliste ja teenistujatele, milles kutsuti üles suurendama töö intensiivsust.

²⁰ Protokoll nr. 44, 15. det. — ORKA, f. 1688, sü. 1.

²¹ „Tööline” nr. 88, 27. oktoobrist 1917.

Erilist tähelepanu tuli RSK-l pöörata võitlusele spekulantide ja marodööridega, kes imperialistlikust sõjast tingitud raskes olukorras laostasid rahvamajandust ning rikastusid rahva nälja ja viletsuse arvel. RSK laskis trükkida teadaande, milles öeldakse, et „Tallinnas ja kogu Eestimaal on tekkinud hulk spekulante ja riisujaid. Praegustel rasketel päevadel teevad nad oma alatut röövlitööd. Kõik ausad inimesed ja demokraatlikud organisatsioonid peavad võitlema selle pahe vastu. Kõik peavad osa võtma marodeerimise, röövimise ja spekulatsioonide juhtude päevavalgele toomisest ja teatama nendest Revolutsioonilisse Tribunali. Revolutsiooniline Sõjakomitee teatab, et ta on niisuguste kurjategijate vastu halastamatu ja kutsub kõiki üles teda selles asjas abistama.”²²

Revolutsioonilised sõjakomiteed tekkisid peale Tallinna ka teistes Eesti linnades ja asulates, nagu Narvas, Tapal, Tartus, Paldiskis, Kundas, Aseris jm. Neil oli suur tähtsus kohalike nõukogude organiseerimise ja tugevdamise seisukohalt. Revolutsiooniliste sõjakomiteede organiseerimist kohtadel abistas Eestimaa RSK oma volinike kohalesaatmisega, nõuannetega, kontrrevolutsiooniliste väljaastumiste puhul relvastatud abi andmisega jne. RSK-de organiseerimisele osutas kohalik kodanlus ägedat vastupanu.

Toome selle kohta ühe näite Haapsalust. Sinna saadeti kohalikku RSK-d organiseerima lipnik Perno. Kui Haapsalus asuva 1. eesti polgu ülem polkovnik A. Tõnisson sellest kuulda sai, teatas ta, et tema ei luba asutada mingisugust komiteed, ja käskis lipnik Perno areteerida. Teine Eestimaa RSK volinik *S u s t e i n* hakkas organiseerima kohalikku tööliste ja soldatite saadikute nõukogu. Olles sellest teada saanud, käskis polkovnik Tõnisson tal 24 tunni jooksul Haapsalust lahkuda. Sustein ei täitnud seda käsku ja jäi raadiojaama „Haapsalu” komando juurde.

Samal ajal toimus 12. armee sõjaväelaste kongress. Saanud nimetatud raadiojaama komandolt teate lipnik Perno areteerimisest, nõudis kongress tema viivitamatut vabastamist ja A. Tõnissoni areteerimist. Kui kongressi see otsus raadiojaama komandole teatavaks sai, läksid viimase sõdurid otsukohe 1. eesti polgu staapi otsust täide viima. Teel ühines nendega juba vabastatud lipnik Perno, kes võttis enda peale ka salga juhtimise. Kuid polgu staapi jõudes kuulis salk, et polkovnik Tõnisson on juba rettu läinud.

Oma voliniku Perno areteerimise küsimust arutas ka Eestimaa RSK ning otsustas nõuda maavägede juhatajalt, et ta polkovnik Tõnissoni viivitamatult Haapsalust välja kutsuks, ja tegi Revolutsioonilisele Tribunalile ettepaneku koos maavägede juhatajaga kindlaks teha Tõnissoni süüdluse määr, informeerides sellest ühtlasi ka eesti sõjaväelaste komiteed. Maavägede juhataja püüdis mitmesuguste ettekäanetega Tõnissoni areteerimisest kõrvale põigelda. Ta teatas, et tal ei ole sobiv ilma diviisi ülema teadmata polkovnik Tõnissoni välja kutsuda ja pani ette, et Tõnisson Ristile kutsutaks, kuhu ülekuulamise toimetamiseks tuleks sõita ka RSK komissaril. Peale selle ei olevat polkovnik Tõnissoni väljakutsumine Tallinna sobiv ka selles mõttes, et väed jäävad rindel ilma komandõrita. RSK jäi vastuvõetud otsuse juurde.

A. Tõnisson varjas end esialgu, kuid lõpuks läks RSK volinikul korda teda areteerida. Ta pääses aga karistusest Saksa okupatsioonivägede sissetungi tõttu.

Eestimaa RSK tegeles pidevalt nõukogude võimu organiseerimisega kohtadel. 2. novembril arutati Viljandi töörahva esindaja ettekannet.

Võimu üleminekul keskuses nõukogude kätte hakkas Viljandi Nõukogu ka oma linnas töörahva võimu organiseerima. Täitevkomitee võttis kogu asjaajamise Ajutise Valitsuse komissariilt üle. Kuid kohalik kodanlus püüdis uue võimu kindlustamist igati takistada, organiseeris kontrrevolutsioonilisi

²² Protokoll nr. 19, 14. nov. — ORKA, f. 1688, sü. 1.

relvastatud salku jne. Kohalik garnison koosnes kõigest 70 inimesest ja see pärast nõudis Viljandi Nõukogu Täitevkomitee, et tema käsutusse saadetak vääsalk. Eestimaa RSK otsustas teha maavägede juhataja juurde määratud RSK komissarile ülesandeks, et ta teeks väejuhatusele ettepaneku paigutada Viljandisse vähemalt ühe pataljoni suurune üksus, arvesse võttes, et seal on olemas ruume vägede majutamiseks ja vajalikul hulgal toiduaaineid.

See taotlus jäi tulemusteta — täiendavat väeosa Viljandisse ei saadetud. Kuid sellest hoolimata tugevnes seal nõukogude võim ja organiseeriti ka kohalik RSK.

7. detsembril arutati Eestimaa RSK-s jällegi Viljandi RSK esindajate avaldust, milles uuesti rõhutati kontrrevolutsioonilise kodanluse väljaastumise ohtu ja relvastatud jõudude tugevdamise vajadust kohapeal. Pärast maakondliku maanõukogu laialisaatmist olid kohaliku kodanluse liidrid hakanud sepitsema relvastatud väljaastumist, värvates selleks oma salkadesse rahvuslikest väeosadest kulakliku päritoluga eesti ratsaväelasi. Viimaste abiga loodeti areteerida kohalik RSK ja täitevkomitee. Viljandis olevast 20-mehelisest relvastatud komandost ei oleks piisanud mässukatse ärähoidmiseks. Viljandi töörahva esindajad nõudsid suurema sõjaväeüksuse kohalesaatmist. RSK otsustas viivitamata saata Viljandisse 40-mehelise relvastatud komando 118. jalaväediviisi inseneriroodust.

Nagu Haapsalus ja Viljandis, nii tuli ka oma olemuselt väikekodanlikus Rakveres töörahva võimu organiseerimisel kokku põrgata kodanluse ägeda vastupanuga. Kohalik Ajutise Valitsuse maakonnakomissar, tööerakondlane J. Juhkam organiseeris Viljandi kodanluse liidrite eeskujul eesti valgekaartlaste salku. Üks neist salkadest oli Püssi mõisa paruneil abiks kallaletungi korraldamisel mõisat üle võtma tulnud punakaartlastele, kusjuures tapeti töölised-punakaartlased Mihkel Aitsam, Jüri Kalmus ja Rudolf Imberg. J. Juhkam püüdis kõigiti ignoreerida kohaliku nõukogu korraldusi. Eestimaa RSK otsustas Ajutise Valitsuse komissari tagandamiseks saata Rakveresse relvastatud väesalga eesotsas RSK kahe volinikuga.

Eestimaa RSK jälgis pidevalt ka nõukogude võimu tugevdamise tööd valdades ja abistas töötavat talurahvast nõukogude organite loomisel. Nii näiteks arutati RSK 14. novembri koosolekul Kehtna valla maata ja vähese maaga talupoegade üldkoosoleku otsust: võtta valla toitlusasjandus enda kätte. RSK kiitis töötava talurahva algatuse täielikult heaks.

Korduvalt arutati Eestimaa RSK istungeil komitee struktuuri ja koosseisu küsimust. RSK struktuur ja 23. oktoobril moodustatud koosseis, mis oli mõeldud otseselt revolutsiooni läbiviimiseks, ei vastanud hiljem, kui tuli asuda nõukogude võimu kindlustamisele ja sotsialistlikule ülesehitustööle, enam uue olukorra vajadustele. Vastavalt Eestimaa Nõukogude Täitevkomitee otsusele 22. oktoobrist 1917 kuulusid RSK-sse: Eestimaa Nõukogude Täitevkomitee isikuline koosseis, üks esindaja Töölisvanemate Kesknõukogust, Ametiühingute Keskbüroost, bolševike parteist, sotsialistide-revolutsionääride (esseeride) parteist, kohalikust Laevastikukomiteest, merekindluse Keskkomiteest, ringkonna sõjaväelaste komiteest ja põhjaringkonna armee kongressilt.²³

RSK 1. novembri istungil võeti vastu otsus, et RSK-d tuleb täiendada

²³ Eestimaa RSK-sse kuulusid: Kingissepp, Dorošenko, Saustberg, Koolmeister, Käspert, Devišin, Milanov, Javorski, Tšoderain, Allik, Käit, Raimets, Rabtšinski, Urb, Sammel, Tobias, Mõtlik, Meister, Aleksandrov, Makarov, Stepanov, Lebedev, Krikunov, Tokarev, Strauch, Kraut, Lutšik, Tšuvõrev, Kotšegarov, Avsargov, Treufeldt, Vakman, Anvelt, Golubtsov, Pasjut, Nikolajev, Kuzmin, Lepp, Rästas jt. Mitmed neist ei kuulunud RSK koosseisu üheaegselt.

H. Pöögelmanni andmeil koosnes RSK algul 40-dest liikmest. Vt. Красная летопись, № 5—6 (56—57), Ленинград 1933 г., lk. 131.

ühe esindajaga Balti Laevastiku Keskkomiteest (Центробалт). RSK viljakamaks tööks, mis oli võimalik ainult tema kõige paindumava konstruktsiooni puhul, otsustati valida RSK büroo, mis oli ühtlasi ka RSK presiidiumiks. Eestimaa RSK büroo liikmete arvuks määrati 5.

RSK büroo koosseisu kuulusid 3 bolševikku ja 2 pahempoolset sotsialistirevolutsionääri. Esimeheks valiti²⁴ I. R a b t š i n s k i (bolševik), aseesimeesteks V. K i n g i s s e p p (bolševik) ja E. M e i s t e r (esseer), sekretäriks A. M i l a n o v (bolševik), sekretäri abiks O. S a m m e l (esseer).

Samal koosolekul valiti Revolutsiooniline Tribunal, mis koosnes kolmest liikmest (Lutšik, Käspert, Kraut) ja nende kahest asetäitjast (Tšovõrev, Kotšegarov).

RSK kulude katteks otsustati teha Tallinna Nõukogu Täitevkomiteelt kolme tuhande rubla suurune laen.

20. novembril arutati uuesti Eestimaa RSK reorganiseerimise projekti. Otsustati vastu võtta alljärgnev määrus:²⁵

1) Revolutsiooniline Sõjakomitee koosneb 16 liikmest. Tema koosseisu kuuluvad: Tallinna Nõukogu Täitevkomiteest 4, Eestimaa Nõukogude Täitevkomiteest 6, bolševike partei komiteest, sotsialistide-revolutsionääride partei komiteest, Ametiühingute Keskbüroost, Töölisvanemate Kesknõukogust, kohalikust laevastikukomiteest ja 12. armee täitevkomiteest à 1 liige.

2) Revolutsiooniline Sõjakomitee on kõrgeim täidesaatev organ, kelle kohustustes kuulub piirkonna poliitilise elu üldine juhtimine ja kontroll kohalike administratiivalal töötajate, sõjaväelaste ja tsiviilsete tegevuse üle, keda Revolutsioonilisel Sõjakomiteel on õigus mittevastavuse puhul ametist vallandada, andes nad vajaduse korral revolutsioonilise kohtu alla ja asendades nad teistega.

3) Eestimaa Nõukogude Täitevkomiteele pannakse kogu kubermangu valitsemine, s. o. kõik kohustused, mida täitsid kubermangu maanõukogu ja Ajutise Valitsuse komissar.

4) Tallinna Nõukogu Täitevkomiteele pannakse linna ja kuni talurahva maakondliku nõukogu moodustamiseni, ka maakonna²⁶ valitsemine.

Nagu sellest määrusest nähtub, olid Eestimaa RSK võimupiirid suured. Tema kätte oli Eesti territooriumil koondunud kogu võimu-täius nii majanduslikul kui poliitilisel, nii tsiviil- kui ka sõjalisel alal.

Kuna I. R a b t š i n s k i ja V. K i n g i s s e p p olid koormatud väga mitmesuguste poliitiliste ülesannetega, siis toimus 4. detsembril Eestimaa RSK büroo (presiidiumi) ümbervalimine, kusjuures esimeheks valiti D e v i š i n (bolševik), aseesimeesteks D o r o š e n k o (bolševik) ja M e i s t e r (esseer), sekretäriks M i l a n o v (bolševik) ja tema abiks V i n o g r a d o v (esseer).

Eestimaa RSK saatis oma komissarid väeosadesse, laevastikku ja majandusliku ning tehnilise iseloomuga ettevõttesse. Komissaride jaoks töötati välja instruksioonid, mis kinnitati RSK koosolekul. RSK komissaril olid suured volitused. Olles rahvalitsuse volinik, kes viis ellu selle valitsuse tahet ja korraldusi, oli ta ühtlasi poliitiline juht, agitaator ja kasvataja.

Komissar oli kohustatud osa võtma temale usaldatud asutuse või väeosa kõigist salajastest istungitest, kus arutati operatiivseid, majanduslikke, tehnilisi ja poliitilisi küsimusi. Tal oli õigus näha ja läbi lugeda kõik paberid, kaasa arvatud ka salajased, mis saabusid selle asutuse või väeosa ülemale kus ta ametis oli. Komissar arutas koos ülemaga läbi kõrgemalt instantsilt saadud käskkirjad, küsuda ja korraldused, kusjuures lahkarvamuse korral ülemaga oli tal õigus seisma panna antud korralduse või käsu täitmist kuni küsimuse selgitamiseni kõrgemas instantsis. Juhul, kui komissar avastas

²⁴ Õigemini kinnitati, sest need isikud täitsid nimetatud ülesandeid juba Eestimaa RSK-s algusest saadik.

²⁵ Protokoll nr. 24, 20. nov. — ORKA, f. 1688, sü. 1.

²⁶ Mõeldud on Harju maakonda.

salajaste korralduste varjamise ülema või tema alluvate poolt, oli tal õigus ülemat tagandada, andes asjaajamise üle tema asetäitjale ja kohustades viimast viivitamata teatama sellest RSK-le. Komissaril oli õigus korraldusi ja käskude andmisele sellele asutusele, kuhu ta oli määratud. Tema poolt antud korralduste ja käskude täitmine oli kohustuslik kõigile vastava asutuse teenistujatele ja töölistele. Komissar oli kohustatud tundma asutuse juhtimise kõiki külgi. Ta pidi saladuses hoidma kõik talle teadaolevad sõjalis-operatiivse iseloomuga korraldused. Ta oli kohustatud jälgima ja tarvitusele võtma kõik abinõud ülemuse poolt saadavate ja antavate käskude ning korralduste täpseks ning kiireks täitmiseks. Igast märgatud hooletusest tuli tal teatada vastavaile organisatsioonidele või asutustele. Kõigist isiklikult antud käskudest oli ta kohustatud ülemale ette kandma. Ta pidi kinnitama oma allkirjaga kõik käskkirjad, käsud ja rahalised dokumendid. Komissaridel tuli oma tegevusest perioodiliselt aru anda Revolutsioonilisele Sõjakomiteele või kohalikule tööliste ja soldatite saadikute nõukogule.

Oma ülesannete täitmisel tuli komissaridel tihti ette raskusi ja arusaamatusi, millised lahendati RSK-s. Üks raskustest seisis näiteks selles, et instruksioonide järgi oli komissar kohustatud oma allkirjaga kinnitama kõik käskkirjad, otsused ja ka rahalised dokumendid. Selle tõttu kulutas komissar mõnel pool väga palju oma ajast allkirjade andmiseks ja tal jäi poliitiliseks ning kasvatulikuks tööks aega napilt. Nii kaebas Tallinna sõjasadama komandandi juurde määratud komissar Makarov RSK koosolekul, et tal tuleb anda päevas tuhat allkirja. Seda küsimust arutati RSK koosolekul, kuid, nagu nähtub protokollist, ei jõutudki mingile kindlale otsusele, kuidas vabastada komissare allkirjade andmise koormast.

Eestimaa Revolutsioonilise Sõjakomitee tegevus kestis kuni 13. jaanuarini 1918. Eelmisel päeval, s. o. 12. jaanuaril, toimus RSK viimane koosolek, kus võeti vastu alljärgnev otsus:

„Peaaegu kolm kuud on möödunud Kerenski kodanliku valitsuse kukutamisest ja rahvavõim on kohtadel ning Peterburis kindlaks muutunud. Revolutsioonilise rahva taht täites kindlustasid revolutsioonilised sõjakomiteed kui erakorralised kõrgeima proletaarse võimu organid revolutsiooni võitu, pidades resoluutset avalikku võitlust tema vaenlaste vastu, põhjalikult ümber muutes kogu riikliku ja ühiskondliku elulaadi. Käesoleval ajal on kindel pind nõukogude võimu jaoks ette valmistatud, kodanlus on revolutsiooni võimsate löökidega purustatud. Kõik peamised valitsus- ja ühiskondlikud, tsiviil- ja sõjaväeasutused on meie käes. Igal pool töötavad meie komissarid, nende kontrolli all areneb kohalik elu.

Olles astunud otsustavasse võitlusse kapitali vastu, teostas Eestimaa Revolutsiooniline Sõjakomitee seltsimeeste madruste, soldatite, tööliste ja talupoegade toetusel halastamatult ning julgelt proletaarse diktatuuri poliitikat, võttes tarvitusele kõik abinõud rahvavõimu kindlustamiseks ja kogu võimutäiuse üleandmiseks Eestimaa nõukogudele.

Pidades oma peamised ülesanded täidetuks, otsustas Eestimaa Revolutsiooniline Sõjakomitee käesoleva aasta 12. jaanuari istungil Rahvakomissaride Nõukogu dekreedil alusel tunnistada oma tegevuse lõpetatuks. Revolutsioonilise Sõjakomitee kaotamisega kuulutatakse Eestimaal kõrgeimaks võimuorganiks Eestimaa Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täitevkomitee.

Vastavalt Rahvakomissaride Nõukogu poolt kinnitatud instruksioonile tööliste, soldatite ja talupoegade saadikute nõukogude jaoks on kõik Eestimaa maakonnanõukogud ning samuti Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu täievolimulisteks organiteks nende juhtimisel olevais rajoonides ja on kohustatud kohtadel ellu viima kõrgemate nõukogude dekreete ja otsuseid, jättes täiesti autonoomseks kohaliku iseloomuga küsimustes.

Kõik Revolutsioonilise Sõjakomitee poolt ametisse määratud komissarid säilitavad volituse kuni nende kinnitamiseni või tühistamiseni Eestimaa Tööliste- ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täitevkomitee või Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täitevkomitee poolt. Maavägede juhataja juurde määratud komissar kaotab volituse üheaegselt Eestimaa Revolutsioonilise Sõjakomitee likvideerimisega.

Kõik lõpetamata asjad annab Revolutsiooniline Sõjakomitee Eestimaa Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täitevkomitee ja Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste Saadikute Nõukogu Täitevkomitee korraldusse.”²⁷

*

²⁷ Protokoll nr. 53, 12. jaan. 1918. — ORKA, f. 1688, sü. 1.

Revolutsiooniliste sõjakomiteede, nende hulgas ka Eestimaa RSK tähtsus Oktoobrirevolutsiooni läbiviimisel ja tema võitude kindlustamisel on väga suur. Eestimaa RSK põhiliseks ülesandeks oli kehtestada kohapeal nõukogude võim ja luua kindel revolutsiooniline kord, takistada kontrrevolutsiooniliste vägede liikumist ning organiseerida igakülgselt abi Nõukogude valitsusele võitluses kontrrevolutsiooni vastu. Olles kohapeal Nõukogude valitsuse täieõimuliseks organiks, täitis Eestimaa RSK auga need ülesanded.

Sedamööda, kuidas nõukogude võim tugevnes, likvideeriti RSK-d ja kogu võim läks kõikjal otseselt nõukogude ning nende täitevkomiteede kätte. Kuid nõukogude võimu rahuliku arenemise periood oli sel korral lühike. Imperialistid koos sisemiste kontrrevolutsiooniliste elementidega tegid katset relvastatud jõuga nõukogude võimu kukutada. Algas kodusõja ja välismaise sõjalise interventsiooni ajajärk. Sel ajal asutati rinnetel ja rindelähedastes piirkondades erakorralised võimuorganid revolutsioonikomiteede (RK) nime all. Kuid nende tegevuse vaatlemine ei kuulu käesoleva artikli raamidesse.

Saabus toimetusse
21. VII 1956

О ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВОЕННО-РЕВОЛЮЦИОННОГО КОМИТЕТА ЭСТОНИИ В ПЕРИОД ВЕЛИКОЙ ОКТЯБРЬСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ

И. М. Саат,
академик Академии наук Эстонской ССР

Резюме

В октябре 1917 г. рабочий класс России в союзе с беднейшим крестьянством под руководством большевистской партии сверг в своей стране капиталистический строй и установил Советскую власть. Большевистская организация Эстонии, верный отряд РСДРП(б), также сплотила вокруг себя широкие массы эстонских рабочих и трудящихся крестьян и повела их на борьбу за победу социалистической революции.

Боевыми органами подготовки и проведения Октябрьской революции, штабами вооруженного восстания являлись военно-революционные комитеты. Создание их наметил В. И. Ленин в своем письме «Марксизм и восстание», направленном Центральному комитету РСДРП(б) в сентябре 1917 г., когда он писал, что мы, «не теряя ни минуты, должны организовать штабы повстанческих отрядов, распределить силы, двинуть верные полки на самые важные пункты».

Когда на заседании ЦК РСДРП(б) 10 октября по предложению В. И. Ленина было решено в ближайшие дни начать вооруженное восстание, Исполком Петроградского Совета, перешедший в начале сентября в руки большевиков, обсудил вопрос об организации особого штаба по руководству подготовкой и проведением восстания под названием Военно-революционного комитета (в дальнейшем сокращено ВРК), и наметил его основные задачи.

По примеру Петроградского ВРК военно-революционные комитеты были организованы большевиками также при губернских, уездных, городских и других Советах. На фронтах были созданы фронтовые ВРК, а во флотах — флотские ВРК.

Военно-революционный комитет Эстонии был создан 22 октября на объединенном заседании Исполкома Советов Эстонского края и Таллинского Совета в составе около 40 человек. В состав ВРК Эстонии вошли все члены Исполкома Советов Эстонского края, по одному представителю от Центрального Комитета Балтийского флота (Центробалта), ЦК фабрично-заводских старост, Центрального бюро профсоюзов и других рабочих и воинских организаций. Председателем ВРК Эстонии был избран большевик И. В. Рабчинский, заместителями председателя — большевик В. Кингисепп и левый эсер Э. Мейстер.

Вечером 23 октября состоялось первое заседание ВРК Эстонии, на котором были назначены комиссары на железнодорожные станции, на почту и телеграф, в войсковые части и во флот. Таким образом уже вечером 23 октября ВРК Эстонии взял под свой

контроль все стратегически важные пункты в районе Таллина. На следующем заседании, 24 октября, было решено послать членов Таллинского Совета в местные Советы для руководства работой по установлению контроля ВРК на местах. В. Кингисеппу было поручено ознакомиться в Губернской продовольственной управе с постановкой учета и контроля над вывозом продовольственных грузов.

25 октября в Петрограде победило вооруженное восстание.

26 октября ВРК Эстонии издал воззвание к эстонскому народу с извещением о победе Советской власти. ВРК призывал трудящихся к установлению власти Советов на местах, к укреплению Советской власти, к созданию Советов там, где они еще не организованы. На заседание ВРК прибыло также командование крепости и вооруженных сил, которое объявило о своем полном согласии с совершившимся переворотом. Воинские части одна за другой заявили о своей готовности подчиниться решениям ВРК.

Одна из главных задач ВРК Эстонии состояла в том, чтобы ни в коем случае не пропустить на Петроград контрреволюционные войсковые части, которые Керенский, генерал Краснов и другие пособники империалистов пытались направить через Эстонию для подавления революции. ВРК Эстонии с честью выполнил эту задачу.

Далее ВРК Эстонии решительно приступил к слову буржуазного государственного аппарата.

Старая, буржуазная милиция, служившая орудием подавления трудящихся, была распущена и вместо нее стали создаваться отряды Народной милиции (Красной гвардии) из рабочих, батраков и крестьян-бедняков. Для обеспечения революционного правосудия при ВРК был создан Революционный трибунал. ВРК приступил также к организации народных судов.

Эстонские буржуазные националисты отказались признать Советскую власть и объявили Земский совет — совещательный орган при бывшем губернском комиссаре Временного правительства — высшей властью в стране. Однако буржуазный Земский совет был разогнан мощной демонстрацией таллинских рабочих и ВРК не понадобилось применять силу для его ликвидации.

Лидеры эстонской буржуазии совместно с русскими контрреволюционерами вели подрывную деятельность против Советской власти, пытались организовать саботаж государственных служащих и т. д. Вследствие подстрекательства контрреволюционеров забастовали почтово-телеграфные служащие в Таллине, требуя удаления комиссара Военно-революционного Комитета. ВРК организовал несколько общих собраний служащих, на которых члены ВРК Я. Анвельт и др. разъясняли политическое положение в стране. Большая часть рядовых служащих отказалась поддерживать зачинщиков саботажа — высших чиновников — и вскоре ВРК удалось при помощи самих же служащих прекратить забастовку.

Буржуазные газеты распространяли ложную информацию и всяческую клевету на Советскую власть, подстрекали контрреволюционные элементы к выступлению. В связи с этим ВРК Эстонии принял решение о закрытии буржуазных газет и конфискации их запасов бумаги и денег. Таллинские типографские рабочие на своем общем собрании приветствовали закрытие буржуазных газет — источников лжи и клеветы, и обещали всяческую поддержку ВРК. Но так как в Эстонии в середине ноября началась кампания по выборам во Всероссийское Учредительное собрание, то ВРК отменил это решение и предоставил буржуазным и мелкобуржуазным партиям, принимавшим участие в выборах, полную свободу слова и печати.

В области народного хозяйства ВРК Эстонии усилил борьбу со спекуляцией, принимал меры для обеспечения воинских частей и городов Эстонии продовольствием. Осуществляя ленинский декрет о земле, ВРК Эстонии руководил конфискацией помещичьих имений и передачей их в распоряжение крестьянских советов и мызных комитетов. Из городов на помощь батракам и беднейшим крестьянам в их борьбе против баронов были отправлены красногвардейские отряды. ВРК приступил также к осуществлению декретов о национализации банков и введению рабочего контроля. Несмотря на ожесточенное сопротивление капиталистов, рабочий контроль был введен на всех крупных фабриках и заводах Эстонии. ВРК Эстонии беспрестанно занимался проблемой обеспечения фабрик и заводов сырьем и топливом, своевременной выплатой заработной платы рабочим и служащим и продовольственным снабжением, которое в последние дни Временного правительства находилось в катастрофическом положении.

Последнее заседание ВРК Эстонии состоялось 12 января 1918 года. Было постановлено: с 13 января считать ВРК распущенным. После самороспуска ВРК высшим органом власти объявлялся Исполком Советов Эстонии. Последнему были также переданы все незаконченные дела ВРК.

ВРК Эстонии при активной поддержке рабочих, крестьян, солдат и матросов решительно осуществлял диктатуру пролетариата. Принимая все меры к закреплению и утверждению народовластия, он подготовил твердую почву для победы Советской власти в Эстонии.

Поступила в редакцию
21 VII 1956

ON THE ACTIVITIES OF THE REVOLUTIONARY WAR COMMITTEE OF ESTONIA IN THE PERIOD OF THE GREAT OCTOBER SOCIALIST REVOLUTION

J. Saat,

Member, Academy of Sciences of the Estonian SSR

Summary

In October, 1917, the working class of Russia in alliance with the poor peasants, under the leadership of the Bolshevik party, overthrew the power of the bourgeoisie and established Soviet power. The Estonian party organization, too, as one of the detachments of the great Bolshevik party, rallied round itself the masses of the Estonian working people and directed them jointly with all the workers and peasants of Russia victoriously towards the socialist revolution.

In organizing and carrying through the October armed rising and after the victory of the revolution in consolidating Soviet power, an important part was played by the revolutionary war committees, organized at the soviets of the workers' and soldiers' deputies.

The directing headquarters of the October Revolution was the Revolutionary War Committee formed on the instructions of the Central Committee of the Russian Social-Democratic Workers' Party (Bolsheviks) at the Petrograd Soviet. After the example of the Petrograd proletariat, the soldiers and sailors, revolutionary war committees were formed also in other towns, districts, volosts (rural districts), army units, on warships, etc., where there existed workers', peasants' and soldiers' councils. In these committees Bolsheviks had an overwhelming majority.

The Revolutionary War Committee of Estonia (henceforth given abridged: RWC of Estonia) was formed on October 22 at the joint session of the Executive Committee of the Soviets of Estonia and of the Tallinn Soviet. It consisted of about 40 people. The Executive Committee of the Soviets of Estonia belonged to the RWC in a body. The Central Council of the Workers' Foremen, the Central Bureau of the Trade Unions and many other organizations of the working people, soldiers and sailors also sent their representatives there. The secretary of the Tallinn Bolshevik party committee I. Rabchinsky was elected chairman of the RWC of Estonia, the Bolshevik V. Kingissepp vice-chairman, members J. Anvelt, M. Koolmeister, and other Bolsheviks.

Besides Tallinn, revolutionary war committees were formed in Narva, Tartu, Tapa, Kunda, and other centres. The local Bolshevik party organizations also elected their revolutionary committees, the members of which belonged to the revolutionary war committees and formed their nucleus.

The RWC of Estonia worked in close collaboration with the Petrograd Revolutionary War Committee. Its first meeting took place on the evening of October 23. There a detailed plan of activities was discussed and adopted, which was to secure the victory of the socialist revolution in Estonia. The most important strategic points and establishments like railway-stations, the post and telegraph, army units and warships, were taken under their control by the RWC, sending there their commissars. Also on the session of the following day, October 24, the RWC of Estonia took a number of active and resolute measures for securing the victory of the revolution.

On October 25 the socialist revolution won the victory in Petrograd.

On the following day, October 26, took place a meeting of the RWC of Estonia, where an appeal to the Estonian people was adopted, in which the victory of the great revolution was announced. The Estonian working people and the troops and the navy stationed in Estonia unanimously supported Soviet power. The solitary counter-revolutionary army units were neutralized.

Now the Estonian workers and peasants with the RWC at their head proceeded to establish Soviet power in the provinces and to consolidate it. A new era in the life of the Estonian people began.

In the first days after the October Revolution the most important task of the RWC of Estonia was to prevent the counter-revolutionary forces, headed by the premier of the former Provisional Government Kerensky and General Krasnov, from sending counter-revolutionary army units from the front to the approaches of Petrograd by the Estonian railways. This task was honourably fulfilled by the RWC.

Immediately the RWC began also demolishing the old bourgeois state apparatus, which is the most important and urgent task of the proletarian state power. The provincial commissar and the regional commissars of the Provisional Government were removed from their offices. Their duties were taken over by the executive committees of the soviets. Instead of the former bourgeois militia a new militia was created, consisting of workers and poor peasants. For administering justice a Revolutionary Tribunal was established at the RWC of Estonia, but at the same time a beginning was made for organizing

people's courts. Everywhere in the institutions, schools and law-courts the native language was adopted as the official language.

The most important armed force of working people's new régime was in the beginning the red guard of the workers and poor peasants, supported by the revolutionary detachments of the soldiers and sailors.

The suppressed bourgeoisie tried to prevent the realization of Soviet power. The leaders of the bourgeoisie did not recognize Soviet power, but declared the provincial council or diet (the „maapäev”), which had existed as a consultative organ at the former provincial commissar's, to be the supreme authority. The politicians of the bourgeoisie convened the „maapäev” on November 15 in the Toompea Castle. Against this institution of the bourgeoisie, however, the RWC was not able to take measures, for the very same day the „maapäev” was dispersed by the demonstration of the working people. The most important enterprise of the bourgeoisie in obstructionism in Estonia was the organizing of a strike of the post and telegraph employees, in order to disrupt the liaison of the administration of the local soviets with Petrograd. An overwhelming majority of the post and telegraph workers, however, refused to support the higher employees as initiators of the strike, in consequence of which the strike was soon liquidated without taking any special repressive measures. In the first days after the revolution the bourgeois newspapers were suppressed by the RWC, but when the election campaign for the Constituent Assembly began about the middle of November, their appearance was again guaranteed.

In the sphere of economics the RWC of Estonia had to solve the difficult problem of victualling the Northern front and its rear. As a result of the anti-popular policy of the Provisional Government the situation of food supplies was catastrophic. The RWC gave assistance to the Estonian working peasantry in carrying out the Lenin agrarian decree, in the first place in taking over the landed estates of the Baltic nobles. In the factories and mills workers' control was introduced. Great care was taken by the RWC of supplying the factories and mills with raw materials and of paying the workers their wages in time.

As the power of the soviets strengthened, the Soviet government eventually liquidated the revolutionary war committees and the whole power went direct to the soviets and their executive committees. The last session of the RWC of Estonia took place on January 12, 1918. A resolution was passed there that beginning with January 13 the activities of the RWC would be considered as finished and the whole power would belong direct to the Executive Committee of the Soviets of Estonia.

Received
July 21, 1956